

VIURE ELS CLÀSSICS: EXPERIÈNCIES LITERÀRIES I LECTURES OBLIGATÒRIES

RESUM

Resum descriptiu:

L'any 2018 el Grup de treball Vailets Jove engega el projecte *Viure els clàssics*, un conjunt d'experiències literàries per a dinamitzar les lectures obligatòries proposades pel Departament d'Educació a Batxillerat. L'objectiu és acostar la literatura canònica als joves des d'una perspectiva enriquidora, personal i vivencial. Les sessions es desenvolupen a partir d'unes dinàmiques de descoberta i experimentació i d'uns espais de debat on l'alumnat pot discutir i reflexionar al voltant l'obra. Les lectures escollides han estat *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda, *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà i *Luces de Bohemia* de Ramón del Valle-Inclán.

Resumem descriptivo:

El año 2018 el Grup de Treball Vailets Jove impulsó **Viure els clàssics**, un conjunto de experiencias literarias para dinamizar las lecturas obligatorias propuestas por el Departamento de Educación en Bachillerato. El objetivo es acercar la literatura canónica a los jóvenes desde una perspectiva enriquecedora, personal y vivencial. Las sesiones se desarrollan a partir de unas dinámicas de descubrimiento y experimentación y de unos espacios de debate donde los alumnos pueden discutir y reflexionar alrededor de la obra. Las lecturas escogidas han sido *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda, *Terra baixa* d'Àngel Guimerà y *Luces de Bohemia* de Ramón del Valle-Inclán.

Summary

In 2018, the Vailets Jove Work Group developed the **Viure els clàssics** program, a set of literary experiences based on compulsory readings for high school students (ages 16-17) established by the Department of Education. The main goal is to approach canonic reads to youngsters through an experimental, enriching, and personal perspective. Sessions are based on discovery and experience-based dynamics and discussion spaces where students can think about the texts and discuss them. Readings chosen are *Mirall trencat* by Mercè Rodoreda, *Terra baixa* by Àngel Guimerà and *Luces de bohemia* by Ramón del Valle-Inclán.

**SEMINARI
D'EXPERIÈNCIES '20
EL FUTUR ÉS NOSTRE**

PARAULES CLAU

Paraules clau

Joves; Biblioteques públiques; Lectures obligatòries; Visites escolars; Experiències literàries

Palabras clave

Jóvenes; Bibliotecas públicas; Lecturas obligatorias; Visitas escolares; Experiencias literarias

Keywords

Teens; Public libraries; Compulsory readings; School visits; Literary experiences

AUTORES

Gisela Ruiz Chacón

Directora Xarxa de Biblioteques municipals de Montcada i Reixac
ruizcg@diba.cat

Elisabet Vazquez Puig

Directora Biblioteca de Ripollet
vazquezpe@diba.cat

1. Introducció

L'any 2017 es crea el **Grup de treball Vailets Jove** de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la província de Barcelona, a la comarca del Vallès Occidental (Sabadell) amb la finalitat de reflexionar sobre les necessitats dels usuaris joves de les biblioteques públiques, els perfils professionals, els serveis, les col·leccions i els espais destinats a aquest públic.

Després d'un any de funcionament, el grup de treball decideix desenvolupar un projecte relacionat amb les lectures obligatòries. Partint d'experiències ja desenvolupades a biblioteques de la zona, el 2018 neix **Viure els clàssics**, una proposta de dinamització de les lectures obligatòries del Departament d'Educació a Batxillerat.

2. Objectius i conceptualització

La finalitat principal perseguida amb l'experiència **Viure els clàssics** és la creació d'activitats de foment de la lectura, vinculades a les lectures obligatòries, adreçades als joves.

Sense entrar en el debat i les discussions sobre el cànon literari i la obligatorietat de llegir certs clàssics, sí que compartim la certesa que **les lectures obligatòries sense l'acompanyament adequat poden dur a la desmotivació i al rebuig entre els joves**. Com comenta Guadalupe Jove al seu llibre *Un món per llegir* "convindrem que la qüestió no és només què llegir, sinó també i sobretot de quina manera ho fem".

En l'actual model educatiu català, les lectures del Departament d'Educació per a Batxillerat són obligatòries per a les proves d'accés a la selectivitat, així que partint d'aquest context les bibliotecàries, com a mediadores literàries, hem de crear i facilitar el vincle entre els joves i aquestes obres.

Els objectius concrets de les experiències literàries són:

- Fomentar el gust per la lectura a través dels clàssics de la literatura catalana i castellana.
- Oferir una aproximació atractiva i amena a les obres de lectura obligatòria.
- Trencar els estereotips "No m'agrada llegir per culpa de les lectures obligatòries" i "Les lectures obligatòries són avorrides".
- Fer tàndem amb l'institut per fer lectors entusiastes a la secundària.

Els destinataris principals del projecte són alumnes de primer i segon de Batxillerat, ja que les obres seleccionades per a les experiències literàries formen part de les lectures per a les matèries comunes de llengua i per a les matèries de literatura catalana i castellana del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Les primeres lectures amb les que s'ha desenvolupat el projecte són: *Mirall Trencat* de Mercè Rodoreda, *Terra Baixa* d'Àngels Guimera, *Luces de bohemia* de Ramón del Valle-Inclán.

Les experiències literàries s'han dissenyat per a ser sempre **complementàries als coneixements teòrics que poden donar el professorat a les aules**, en cap cas tenen la voluntat de convertir-se en activitats substitutives, sinó que cerquen acostar l'obra des d'una perspectiva totalment diferent. Es cerca crear experiències més vivencials i que acostin els joves a la literatura des d'una perspectiva més enriquidora i personal.

Les sessions es desenvolupen a partir d'unes **dinàmiques de descoberta i experimentació**. El joc i la interacció dels joves amb l'entorn té un paper fonamental que s'alterna amb espais de debat, on l'alumnat pot discutir i reflexionar al voltant l'obra.

Un dels trets més característics d'aquestes experiències és la **creació d'entorns escènics** molt treballats que busquen la interacció dels alumnes amb els elements essencials de les obres, ja sigui individualment o en grup, i que posen en valor el text. La idea principal és que les obres parlin, que siguin els textos els qui sedueixin els alumnes i els facin descobrir el plaer d'unes lectures imposades que, a priori, no despertem el seu interès.

En el disseny de les experiències, també s'ha tingut en compte que siguin activitats amb un format adaptable, transferibles a qualsevol biblioteca. Creats amb elements i amb unes característiques prou flexibles com per poder desenvolupar-se en entorns diferents.

3. Descripcions

3.1 Terra Baixa, d'Àngel Guimerà

L'experiència al voltant de l'obra dramàtica *Terra Baixa* d'Àngel Guimerà es desenvolupa en tres espais que tracten alguns dels temes principals de l'obra. Idealment els tres espais, s'han de diferenciar físicament per procurar aquest viatge a través de l'obra.

En el primer espai es reflexiona al voltant de les dicotomies que presenta l'obra (Terra Alta i Terra Baixa; poder i poble; etc.) a través d'un debat i la participació dels joves. En el segon espai, servint-nos de la lectura directa de fragments de l'obra, s'aborden els diferents aspectes de les relacions amoroses presents al drama (possessió, gelosia, amor, abús i maltractament). I per últim, el tercer i últim espai, es treballa al voltant de les relacions de poder presents en el drama a través de dinàmiques de joc.

Aquesta experiència necessita una conducció per part d'un mediador bibliotecari. Cal destacar que, tot i que és opcional, la dramatització per part del conductor interpretant personatges de l'obra, aconsegueix una implicació i motivació molt més elevada per part de l'alumnat que, a més, es sorprendrà veient al seu bibliotecari de capçalera en un rol totalment diferent.

Fig. 1. En Jordi Bosch, de la Biblioteca Sud de Sabadell presentant a Twitter la seva experiència amb *Terra baixa*.

<https://twitter.com/jboschca/status/1192172293784526848>

3.2 Mirall Trencat, de Mercè Rodoreda

L'experiència *Viure els Clàssics* amb l'obra *Mirall trencat*, està construïda en cinc petits espais escenogràfics, que simulen de fet, "el cervell" o "la ment" de la seva autora, Mercè Rodoreda. L'alumnat circula lliurement pels diferents racons i interactua pels espais per a descobrir alguns dels principals aspectes de la novel·la.

En un primer espai, a través d'un muntatge de fotografies es presenten els diferents personatges de l'obra i la genealogia de la família Valldaura. Un altre espai amaga objectes representatius i simbòlics de l'obra. Un tercer espai presenta, a través d'una cuidada escenografia, l'espai del jardí de la casa. En un altre racó, l'element central són els nombrosos secrets presents a l'obra.

Per últim, existeix un altre racó diferenciat on la protagonista és Mercè Rodoreda, i es presenta una cronologia de la seva vida així com altres elements interessants per conèixer una mica més aquesta escriptora.

Aquesta experiència ha estat desenvolupada íntegrament per la Biblioteca Elisenda de Montcada i Reixac i destaca per la creació de nombrosos racons amb un detallat treball escenogràfic que permet a l'alumnat introduir-se en l'obra i gairebé formar part d'ella per un moment. A més, tot el recorregut està acompanyat per fragments, àudios i vídeos de l'obra.

Fig. 2 Fotografies de l'experiència al voltant de Mirall Trencat a la Biblioteca Elisenda de Montcada i Reixac.

3.3 *Luces de bohemia*, de Ramón María del Valle-Inclán

En aquest cas, a l'experiència de *Luces de Bohemia*, obra dramàtica de Ramón María del Vallé-Inclán, la llum i la foscor prenen una rellevància cabdal en la creació de l'ambient, ja que l'obra està repleta de símbols que juguem amb aquests elements (fanals, estels del cel, cartells lluminosos, ombres, llums de cotxe, etc.).

L'activitat se centra en la creació de cinc àmbits, que es relacionen directament amb els temes més importants del llibre: la societat-política, la bohemia, la presó, la premsa i la mort.

Amb aquests cinc àmbits es creen quatre quadres escènics amb un elaborat atrezzo. Es tracta d'una obra amb un alt grau simbòlic i tots els elements presents als espais han de conduir a l'alumnat directament a aquesta simbologia: ampolles de vi i d'aiguardent, gots per representar l'alcoholisme; roba bruta i estripada per fer notable la misèria; imatges de manifestacions obreres de l'època (o, en el seu defecte, actuals).

El mediador, convertit en Max Estrella, és qui condueix els alumnes pels diferents espais, recordant les seves darreres hores de vida tot recorrent Madrid. El viatge a través dels espais s'acompanya de fragments, frases i expressions extreïdes directament del llibre. Es poden incloure altres experiències més interactives, com per exemple, experimentar la ceguesa en la pròpia pell del protagonista a través de l'embenat dels ulls dels alumnes.

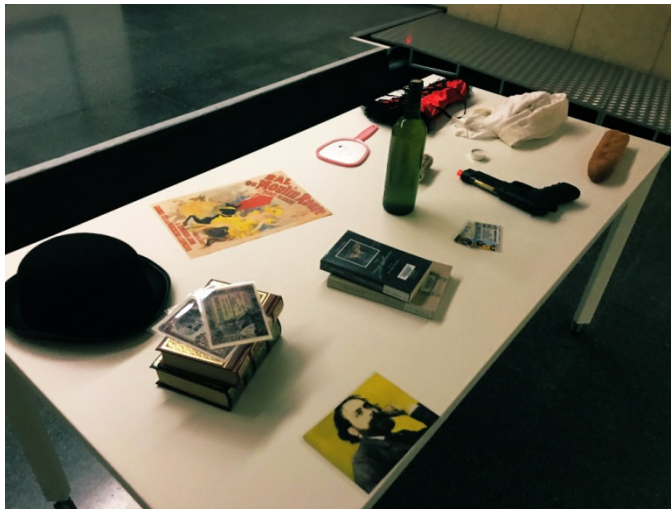

Fig.3 Fotografies de l'experiència Viure els clàssics, *Luces de Bohemia* a la Biblioteca del Sud de Sabadell.

4. Conclusions i propostes de millora

Tot i que *Viure els clàssics* és un projecte creat per a treballar amb joves, el format de les experiències literàries i la qualitat i temàtiques de les obres permet emprar-les amb altres tipus de públics i en altres contextos (pensem per exemple, amb visites d'alumnes de l'Oficina de Català, Escoles d'adults, clubs de lectura, etc.).

Cal tenir en compte que les lectures escollides pel Departament d'Educació tenen una validesa d'uns tres cursos i després es canvien. Aquest fet provoca que les experiències siguin vàlides, en part, durant un cert temps. Tot i que tenint en compte que són clàssics de la literatura catalana i castellana i que sabem que sovint es repeteixen al llarg dels anys les mateixes lectures, no creiem que les activitats perdin validesa en cap moment.

En el context de pandèmia i restriccions COVID-19 en les que ens trobem, les experiències literàries són difícilment convertibles a format virtual, ja que la interacció amb l'entorn, amb els elements, entre els propis alumnes i amb el mediador-conductor és de vital importància.

**SEMINARI
D'EXPERIÈNCIES '20
EL FUTUR ÉS NOSTRE**

Col·legi Oficial
de Bibliotecaris-
Documentalistes
de Catalunya

Bibliografia

Jover, Guadalupe. *Un Món per Llegir: educació, adolescents i literatura*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2007. Col·lecció Premis ; 4.

Lluch, Gemma; Valriu, Caterina. *La literatura per a infants i joves en català: anàlisi, gèneres i història*. Alzira: bromera, 2013.

Portell, Joan; Ruiz, Gisela. *Adolescents i lectura: el binomi fantàstic: o com acostar, treballar i promocionar la lectura entre els joves*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2019.

